

Viljeinriktning för lokalplanering inom barn- och skolnämnden

Fastställd av barn- och skolnämnden 2021-10-19 § 162

Viljeinriktningen är framtagen utifrån diskussioner på barn- och skolnämndens seminariedag om lokaler samt utifrån barn- och skolförvaltningens beskrivning av lokalernas påverkan på nämndens verksamheter.

Långsiktighet

Det är viktigt att etablera en långsiktighet i planeringen bl.a. genom bevakning av nybyggnadsområden och att i tidiga skeden tillskapa lokaler och tomter för kommande bebyggelse. Långsiktigheten ställer krav på flexibla lösningar över tid så att lokaler inte står tomma innan befolkningen vuxit. En viss befolkningsökning kan inväntas av driftekonomiska skäl, men om skolor byggs först när befolkningsunderlaget fyller skolan helt kommer många elever inte kunna erbjudas möjligheten att gå i en skola nära hemmet. Flexibiliteten kan handla om exempelvis samutnyttjande av lokaler mellan skola och förskola eller andra verksamheter som har tillfälliga behov av lokaler. Närliggande skolor kan samutnyttja specialsalar, idrottssalar och andra resurser under övergångsperioder. Att tänka långsiktigt snarare än kring tillfälliga lösningar är angeläget om ett behov är identifierat.

Styrande faktorer för dimensionering av skolor och förskolor

En av de lagstadgade aspekterna för barn- och skolnämndens verksamheter behandlar en likvärdig utbildning. Både inom förskola, grundskola och grundsärskola finns tydliga kopplingar mellan lokalplaneringen och förutsättningarna för att uppnå målet om likvärdighet. Lokalernas utformning har en direkt påverkan på lärarens förutsättningar att bedriva en ändamålsenlig undervisning och på elevernas förutsättningar för trygghet, socialt sammanhang och intellektuell stimulans.

Barn- och skolnämnden har vid flera tillfällen fördjupat sig kring frågan om hur stora skolor och förskolor ska vara. I Lund finns idag ett stort antal enheter både inom förskola och grundskola som beskrivs som små. Det är i genomgång av forskning och beprövad erfarenhet enkelt att konstatera att det inte finns en optimal storlek på skolor eller förskolor. Frågan är komplex och bör belysas så att lokalplaneringen som barn- och skolnämnden fastställer grundar sig i den senaste kunskap som finns inom Lunds egen organisation och i tillgänglig forskning. En avgörande faktor för hur väl lokaler gynnar barns och elevers kunskapsutveckling är hur lokalerna är planerade och hur undervisningsmiljön utformas. Om en skola eller förskola dimensioneras större ställs högre krav på en byggnad som också medger mindre sammanhang och lugna miljöer för de barn och elever som har behov av det. Trygghet är en grundläggande förutsättning för varje förskolas och skolas framgång. De fysiska aspekterna av en enhets storlek ska kompenseras som en konsekvens av hur skolan eller förskolan utformas. Nedan beskrivs några faktorer som behöver inkluderas i ett uttalande om hur stora förskolor och skolor som ska byggas i Lund.

a) Lokalernas betydelse för barn och elever

Viljeinriktningens grundläggande syfte är att skapa förutsättningar för att lokalplaneringen ska ge så stort värde som möjligt till de barn och elever som finns i nämndens verksamheter. I det övergripande perspektivet krävs att förskolor och skolor finns på rätt plats vid rätt tid i kommunen. Utformningen av förskolor och skolor som

byggs i Lunds kommun ska ske med fokus på barns och elevers lärande, sociala sammanhang och trygghet. Lokalernas utformning kan kopplas till elevernas prestationer och trygghet. Väl utformade lärmiljöer och god inomhusmiljö ger barn och elever bättre möjligheter att lyckas i sin utbildning. Det är en förutsättning att undervisningslokaler stödjer tidsenlig undervisning där enskilt arbete bedrivs i lägre grad till förmån för interaktiv och dialogbaserad undervisning som ett led i att stödja barns och elevers utveckling av både kunskaper och förmågor. Förskolor och skolor har även behov av att kunna skapa småskalighet vid enheterna för att tillgodose barns och elevers olika behov utifrån såväl olika undervisningsmoment som olika funktionsvariationer. Lunds kommuns utbildningslokaler ska vara trygga och stimulera till lärande och känsla av sammanhang oavsett enskilda elevers olika förutsättningar och behov. Det är effektivare utifrån både kvalitetsmässigt och ekonomiskt perspektiv att bedriva undervisning i lokaler som redan från början är väl anpassade till utbildningsuppdraget. Även ur arbetsmiljömässiga aspekter är lokalernas utformning och anpassning en förutsättning för utbildningsuppdraget. Ett effektivt lokalutnyttjande innebär att den totala ytan är tillräcklig samtidigt som lokalerna underlättar differentierade arbetsformer inom de specifika ämnena. Lokalerna ska tillgodose barns och elevers individuella behov och aktivt stödjer deras utveckling av ämnesspecifika förmågor. Ett lokalutnyttjande enligt ovan är en del i att skapa tillgängliga lärmiljöer i våra förskolor och skolor.

b) Personal

Av stor vikt är rektorernas och undervisande lärares förståelse för hur organisering och undervisning behöver se ut för att nå en hög kvalitet. Förståelsen ska med stöd i vetenskap grunda sig i förutsättningarna på den specifika enheten. Lärares ämnesdidaktiska kompetens och förmåga att leda och skapa förutsättningar för goda relationer har en avgörande betydelse för elevers resultat. I forskningen lyfts lärarens påverkan tillsammans med elevernas hemförhållanden som de tyngst vägande faktorerna för en skolas kunskapsresultat. Konkurrensen om utbildade lärare ökar och bedömningen är att en mer robust verksamhet kan ge större möjlighet att rekrytera legitimerade lärare. Ur ett verksamhetsperspektiv gynnar större enheter rektorers förutsättningar att rekrytera, behålla och tillgodose utbildningsverksamhetens behov av olika kompetenser och att organisera dessa inom ramen för budget. Det innebär samtidigt att arbetsplatsen ur ett medarbetarperspektiv blir mer attraktiv då medarbetare i högre utsträckning ges möjlighet att utvecklas i sin yrkesutövning i och med samverkan med flera olika nyckelkompetenser.

c) Integration

Att använda lokalplaneringen som ett verktyg för att uppnå ökad integration är ett tydligt ställningstagande. Planeringen ska ha som utgångspunkt att motverka att bostadssegregation leder till segregerade förskolor och skolor. Skolverket menar i rapporten "Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultat och skillnader mellan skolor" att aktiv påverkan på förskolors och skolors barn- och elevsammansättning är ett viktigt uppdrag. Forskning visar att skolors socioekonomiska elevsammansättning har fått en större betydelse för elevers resultat (ökade skolnivåeffekter). Elever med samma socioekonomiska bakgrund får i ökande grad högre betyg om de går i en skola med gynnsam socioekonomisk sammansättning jämfört med om de gått i en skola med ogynnsam socioekonomisk sammansättning. Det gäller särskilt för elever med låg socioekonomisk bakgrund. I de fall det är möjligt ska skolor

och förskolor placeras och planeras så att verksamheten utgör en pedagogisk mötesplats för barn och elever från skilda miljöer. Integration gynnar alla elever och en allsidig elevsammansättning gällande elevers bakgrund och bostadsområde tillför ett mervärde. Förskolors och skolors värdegrundsuppdrag syftar till att stödja utveckling av tolerans och förståelse. Skolsegregation begränsar utbildningsverksamheternas förutsättningar att uppfylla sitt kompensatoriska uppdrag och värdegrundsuppdrag. Skolan och förskolan ska vara en aktiv aktör för en hållbar samhällsutveckling.

D) Ekonomi

En målsättning i lokalplaneringen ska vara att sänka kommunens lokalkostnader. Lunds kommun har högre kostnader för lokaler än jämförbara kommuner. En metod är det arbete som genomförts med utformande av ett standardlokalprogram för grundskola, vilket ger en modell för ett effektivt lokalutnyttjande. Storleken på nya skolor är betydelsefull ur ett ekonomiskt perspektiv när det gäller att utnyttja exempelvis personalresurser på bästa sätt.

Mot bakgrund av ovanstående faktorer bedömer barn- och skolförvaltningen att det ska vara en inriktning för lokalplaneringen att minska antalet små enheter. Samtidigt ska fokus för nya investeringar som görs i förskolor och skolor fokusera på att utöka de befintliga lokalernas kapacitet.

När nya investeringar planeras ska förskolor dimensioneras för ca 6-8 avdelningar och grundskolor för minst 300 elever eller motsvarande storlek hos kombinerade enheter. Kombinerade enheter kan vara exempelvis skola och förskola eller gemensamt med annan kommunal verksamhet. Det ska i planeringen beaktas om skolan byggs för yngre eller äldre årskurser. I yngre åldrar är närheten till skolan en viktig faktor och det är rimligt att enheter därför är mindre. För äldre årskurser är närheten till skolan mindre avgörande och skolor kan byggas som större enheter för fler elever. Vid planering av de större enheterna ska särskild vikt läggas vid varierade miljöer med utrymmen där eleverna kan hitta lugn och trygghet i ett mindre sammanhang. Gällande grundsärskoleenheter ska nya enheter dimensioneras för ca 40 elever.

Viljeinriktningens ställningstagande kring storlek på enheter styr både dimensionering av kommande byggnation och värderingen av det befintliga lokalbeståndet. I samband med nya investeringar ska det i de fall det är möjligt övervägas om mindre enheter kan lämnas. Mindre enheter definieras i det här sammanhanget som ca 1-3 avdelningar gällande förskola och som mindre än ca 200 elever för grundskola. Exempelvis kan närliggande mindre förskolor flyttas samman när en ny förskola färdigställs i samma område. I samarbete med serviceförvaltningen kan mindre enheter även bedömas utifrån fastighetsmässiga aspekter. Bedömningar av ändamålsenlighet ur ett pedagogiskt perspektiv måste göras för att komplettera den fastighetsmässiga. Det kan göras avsteg från ovan nämnda storlekar på enheter beroende på geografi eller andra speciella förutsättningar. Befintliga små enheter som är fungerande utifrån ett elev-, personal- och resursperspektiv bör kunna fortsätta sin verksamhet.

Genom att planera för större enheter ges ökade möjligheter till övriga resurser som exempelvis idrottshall eller tillagningskök. En större enhet kan utrustas med

tillagningskök medan en mindre enhet enligt kommunens lokalprogram för kök kommer utrustas med mottagningskök.

Fritidshem

Fritidshem är en del av skolverksamheten för årskurser F-6. Skola och fritidshem ska integreras i samma lokaler. Fritidshemmen ska inte ses som en separat verksamhet utan som ett komplement till skolundervisningen. Därför är planeringen av *lokaler för* fritidshemsverksamheten en given del i kommande projekt.

Paviljonger

Paviljonger ska ses som en nödlösning och undvikas i de fall det är möjligt. De paviljonger som idag är placerade och som inte är en del i inomhusmiljöprojekt ska utredas för avveckling. Samtidigt kan paviljonger vara ett alternativ vid tillfälliga öknings av elevunderlaget. I de fall paviljonger övervägs ska nämnden informeras om kostnader och hur de förhåller sig till mer långsiktiga lösningar, samt en uppskattad tidpunkt för avveckling av paviljongerna. När paviljonger etableras måste en planering för elevers eller förskolebarns utemiljö finnas. Lokaler i paviljonger ska så långt det är möjligt motsvara standard i nyare skolbyggnader, både ur pedagogiskt och fastighetsmässigt perspektiv.